

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW**

Gdańsk, 19 lipca 2022 r.

RGD-644.19.22.JM

**Sąd Okręgowy w Białymstoku
I Wydział Cywilny
ul. Marii Skłodowskiej - Curie 1
15-950 Białystok**

**Powód: mBank S.A.
z siedzibą w Warszawie
ul. Prosta 18 . 00-850 Warszawa
zast. przez r.pr.**

**Pozwani: Dariusz H.
Grażyna H.
reprezentowani przez:
r.pr.**

sygn. akt I C 2504/21

**Stanowisko Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów
zawierające istotny dla sprawy pogląd**

Stosownie do przepisu art. 31d ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2021 r., poz. 275), Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej: „Prezes Urzędu”, „Prezes UOKiK”), jeżeli uzna, że przemawia za tym interes publiczny, przedstawia sądowi istotny dla sprawy pogląd w sprawach dotyczących ochrony konkurencji i konsumentów. Należy uznać, że wskazane w przywołanym przepisie przesłanki muszą wystąpić łącznie.

Skala zjawiska oraz społeczne skutki sytuacji, w jakiej znaleźli się kredytobiorcy, którzy zawarli z bankami umowy kredytów hipotecznych waloryzowanych kursem CHF, uzasadnia przesłankę występowania Prezesa Urzędu w niniejszej sprawie, w granicach interesu publicznego. Jednocześnie przedmiotowe postępowanie uznać należy za spełniające kryteria sprawy dotyczącej ochrony konsumentów, gdyż jest ono związane ze stosowaniem przez Powoda w relacjach z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych.

W świetle powyższych okoliczności, biorąc pod uwagę wiedzę i doświadczenie Prezesa Urzędu z zakresu ochrony konsumentów, Prezes Urzędu uznał za zasadne i konieczne przedstawienie istotnego poglądu w niniejszej sprawie w granicach występującego w niej interesu publicznego.

Przedstawiając niniejszy pogląd, Prezes Urzędu pragnie poczynić istotne zastrzeżenie, że stanowisko, jakie formułuje w przedmiotowym postępowaniu, opiera się na określonym stanie faktycznym i prawnym, a także wniosku, jaki Pozwani skierowali do Prezesa UOKiK. Tym samym, należy podkreślić, że ocena prawna przedstawiona w niniejszym poglądzie przez Prezesa Urzędu nie może stanowić odniesienia dla innych spraw.

Uzasadnienie

Pogląd przedstawiany w niniejszej sprawie wyrażany jest w oparciu o:

1. wniosek Pozwanych o wydanie istotnego poglądu w sprawie z dnia 8 czerwca 2022 r.,
2. umowę kredytu nr/2008 zawartą w dniu 22 sierpnia 2008 r. (dalej: Umowa),
3. pozwu o zapłatę z dnia 29 listopada 2021 r.

I. Stan faktyczny

Z dokumentów przekazanych przez Pozwanych wynika, że w dniu 22 sierpnia 2008 r. zawarli oni z GE Money Bank S.A. z siedzibą Gdańsku (poprzednikiem prawnym Powoda) umowę kredytu nr/2008, indeksowaną kursem CHF.

Pozwani zakwestionowali zawarte w Umowie klauzule indeksacyjne i wytoczyli bankowi mBank S.A. z siedzibą w Warszawie (dalej: Bank, Powód) - jako członkowie Grupy w sprawie powództwa Miejskiego Rzecznika Konsumentów w Warszawie przeciwko Bankowi powództwo o ustalenie nieważności umów objętych tym postępowaniem w całości ewentualnie w części. Z treści pozwu złożonego przez Bank w niniejszej sprawie wynika przy tym, że swoje powództwo Pozwani opierają m.in. na twierdzeniach o abuzywności postanowień umownych dotyczących indeksacji kredytu, z których wywodzą nieważność Umowy. Sprawa z powództwa Pozwanych toczy się aktualnie przed Sądem Okręgowym w Łodzi, pod sygn. akt I C 1219/20.

Wobec powoływania się przez Pozwanych na abuzywność klauzul indeksacyjnych oraz podnoszenia twierdzeń o nieważności Umowy, pismem z dnia 29 listopada 2021 r. Bank wniósł do Sądu Okręgowego w Białymstoku przeciwko Pozwanym powództwo o zapłatę *in solidum* od Pozwanych kwoty 406.423,00 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 27.11.2021 r. W petitum pozwu Bank określił, że na ww. kwotę roszczenia składają się:

- a) kwota zł, z tytułu zwrotu świadczenia w postaci kapitału wypłaconego stronie pozwanej, oraz
- b) kwota zł, z tytułu zwrotu równowartości świadczenia Banku polegającego na korzystaniu przez stronę z kapitału udostępnionego im na podstawie Umowy.

Bank w pozwie wniósł równocześnie o zawieszenie postępowania do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia sprawy toczącej się z powództwa Miejskiego Rzecznika Konsumentów w Warszawie - tj. pozwanych jako członków Grupy przed Sądem Okręgowym w Łodzi.

W tych okolicznościach, pismem z dnia 8 czerwca 2022 r. Pozwani skierowali do Prezesa UOKiK wnioski o przedstawienie Sądowi Okręgowemu w Białymstoku istotnego poglądu w sprawie o sygn. akt I C 2504/21 w zakresie żądania przez Bank wynagrodzenia z tytułu korzystania z udostępnionego Pozwanym kapitału.

II. Stanowisko Prezesa Urzędu

W niniejszej sprawie osią sporu jest sposób w jaki powinna zostać rozliczona umowa kredytu indeksowanego do CHF, w przypadku uznania jej za nieważną na skutek stosowania przez Bank klauzul indeksacyjnych o abuzywnym charakterze. Mając to na względzie, zwrócić należy uwagę na ugruntowany już w doktrynie i orzecznictwie pogląd, że rozliczenie umowy unieważnionej w związku ze stwierdzeniem niedozwolonego charakteru jej postanowień następuje na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu (tj., na podstawie art. 405 i następane ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny¹ - dalej: k.c.).

Zgodnie z art. 405 k.c., kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Jednocześnie, stosowanie do art. 406 k.c., obowiązek wydania korzyści obejmuje nie tylko korzyść bezpośrednio uzyskaną, lecz także wszystko, co w razie zbycia, utraty lub uszkodzenia zostało uzyskane w zamian tej korzyści albo jako naprawienie szkody. Przedmiotem roszczenia z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia jest zatem zwrot uzyskanej przez wzbogaconego korzyści (przedmiotu wzbogacenia), a w razie braku możliwości zwrotu w naturze - zwrot wartości tej korzyści (art. 405 *in fine* k.c.) lub jego surogatów (art. 406 k.c.). Można zatem stwierdzić, że zasadniczym przedmiotem roszczenia z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia jest więc zwrot korzyści w naturze, co powoduje, że omawiane roszczenie nazywane bywa restytucyjnym.

Zwrócić należy uwagę, że roszczenie Powoda zakłada unieważnienie Umowy i obejmuje określoną tą Umową kwotę kredytu. Świadczenie zwrotne ma w takim wypadku od początku charakter pieniężny (świadczenie jest świadczeniem pieniężnym *sensu stricto*). Mając to na względzie, do omawianego roszczenia zastosowanie znajduje zasada nominalizmu określona obecnie w art. 358¹ § 1 k.c. Wykonanie zobowiązania, o którym mowa, następuje zatem co do zasady przez zapłatę sumy pieniężnej równej w ostatecznym rachunku nominalnej wartości sumy będącej przedmiotem świadczenia podlegającego zwrotowi (co do zasady konsument może być co najwyżej zobowiązany do zwrotu wypłaconej mu na podstawie unieważnionej umowy kwoty kredytu i to w nominalnej wysokości)².

¹ Dz. U. z 2022 r., poz. 1360, ze zm.

² Por. P. Księżak, „Komentarz do art. 405 Kodeksu cywilnego” [w:] K. Osajda (red.) „Kodeks cywilny. Komentarz”. Legalis 2021.

W doktrynie i orzecznictwie nie budzi wątpliwości, że roszczenie o zapłatę określonej sumy pieniężnej, która bez podstawy prawnej weszła do majątku wzbogaconego, jest "normalnym" roszczeniem pieniężnym i że tym samym zastosowanie do niego potencjalnie może znaleźć art. 358¹ § 3 k.c. określający przesłanki sądowej waloryzacji świadczeń pieniężnych. Uznaje się przy tym, że waloryzacja jest w zasadzie jedynym instrumentem mogącym zapewnić wyrównawczą sprawiedliwość orzeczenia uwzględniającego roszczenie z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia³. Co istotnie, stosowanie do 358¹ § 4 k.c., z żądaniem zmiany wysokości lub sposobu spełnienia świadczenia pieniężnego (z żądaniem waloryzacji sądowej) nie może wystąpić strona prowadząca przedsiębiorstwo, jeżeli świadczenie pozostaje w związku z prowadzeniem tego przedsiębiorstwa. Odnosząc to do roszczeń restytucyjnych Powoda wobec Pozwanych, stwierdzić należy, że **roszczenia te mają ścisły związek z prowadzonymi przez Powoda przedsiębiorstwem, a zatem waloryzacja sądowa jest w tym przypadku całkowicie wyłączona.**

W kontekście powyższych rozważań, tym bardziej wyłączona jest możliwość wywodzenia przez Powoda wobec Pozwanych dalej idących roszczeń (w doktrynie nazywanych zbiorczo wynagrodzeniem za korzystanie z kapitału), które Powód w pozwie określa jako zwrot bezpodstawnego wzbogacenia w postaci korzystania przez Pozwanych z kapitału udostępnionego im na podstawie Umowy.

Podkreślić należy, że w sprawie toczącej się przed Sądem Okręgowym w Łodzi stwierdzenie nieważności umowy może nastąpić m.in. ze względu na brak możliwości wykonania umowy wskutek zamieszczenia w niej przez Powoda niedozwolonych postanowień umownych. Również z tego względu nie do przyjęcia wydaje się być pogląd o możliwości żądania przez Powoda w niniejszej sprawie wynagrodzenia za korzystanie z kapitału wypłaconego konsumentowi w tego rodzaju okolicznościach. Nie może bowiem ulegać wątpliwości, że to wyłącznie przedsiębiorca odpowiada za negatywne konsekwencje swojego działania związane z wadliwym ukształtowaniem warunków umownych, które doprowadziły w konsekwencji do unieważnienia kontraktu. Konsument nie uzyskuje przy tym „korzyści w naturze”, a ewentualne wzbogacenie jest jedynie wynikiem działania mechanizmów przywracających równowagę pomiędzy stronami umowy. Jednocześnie, wspomniane konsekwencje stosowania abuzywnych postanowień umownych znajdują podstawę prawną wprost w art. 385¹ §1 k.c.

Co istotne, rozwiązania oparte na przyznaniu Powodowi roszczenia do żądania wynagrodzenia za korzystanie z kapitału byłoby również sprzeczne z Dyrektywą 93/13. Celem tej dyrektywy jest bowiem zapewnienie wysokiego poziomu ochrony konsumentów. Uwzględnienie przeciwnego stanowiska prowadziłoby do uzyskania przez Powoda korzyści finansowych w związku ze stosowaniem względem słabszej strony umowy postanowienia o charakterze niedozwolonym. W konsekwencji, ograniczałoby to skuteczność przepisów dyrektywy i potencjalnie stanowiło zachętę do stosowania rzeczonych niedozwolonych warunków. Kredytodawca mógłby bowiem uznać, że nawet gdyby umowa o kredyt hipoteczny miała zostać unieważniona z uwagi na stosowanie postanowień abuzywnych,

³ Por. K. Mularski, „Komentarz do art. 405 Kodeksu cywilnego” [w:] M. Gutowski (red.), „Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz. Art. 353-626. Wyd. 2, Warszawa 2019; uchw. SN z 8 października 1992 r., III CZP 117/92, OSNCP 1993, Nr 4, poz. 57; wyr. SN z 9 października 1997 r., I CKN 263/97, Legalis; wyr. SN z 17 kwietnia 2000 r., V CKN 32/00, Legalis; wyr. SN z 11 stycznia 2002 r., IV CKN 571/00, Legalis; wyr. SN z 19 marca 2002 r., IV CKN 892/00, Legalis; wyr. SN z 30 stycznia 2007 r., IV CSK 360/06, Legalis; wyr. SN z 17 listopada 2011 r., IV CSK 68/11, OSNC - Zb. dodatkowy 2013, Nr A, poz. 6; post. SN z 30 września 2016 r., I CSK 591/15, Legalis; wyr. SN z 18 stycznia 2017 r., V CSK 198/16, Legalis.

to przysługiwałoby mu nadal bliżej nieokreślone „wynagrodzenie” (o nieustalonej wartości, być może nawet - w ocenie przedsiębiorcy - w większej wysokości, niż wynikałoby to z pierwotnych warunków umowy), co w praktyce gwarantowałoby opłacalność wskazanego postępowania. Należy przy tym zauważyć, że Trybunał w wyroku w sprawie C-154/15 wskazał już na możliwy i dozwolony zakres restytucyjny wynikający ze stosowania przez przedsiębiorcę postanowień niedozwolonych. Uznał mianowicie, że *o ile do państw członkowskich należy określenie za pomocą prawa krajowego warunków, w ramach których następuje stwierdzenie nieuczciwego charakteru warunku znajdującego się w umowie i w ramach których występują konkretne skutki tego stwierdzenia, o tyle jednak takie stwierdzenie powinno umożliwić przywrócenie sytuacji prawnej i faktycznej, w jakiej konsument znajdowałby się w braku takiego nieuczciwego warunku, uzasadniając w szczególności prawo do zwrotu nienależnie nabytych ze szkoda dla konsumenta korzyści przez przedsiębiorcę w oparciu o wspomniany nieuczciwy warunek*⁴.

Zwrócić należy w tym miejscu uwagę, że celem Dyrektywy 93/13 nie jest ochrona interesów przedsiębiorcy stosującego niedozwolone postanowienia umowne. Wręcz przeciwnie, ma ona za zadanie w pierwszej kolejności chronić konsumentów przed wykorzystywaniem przewagi rynkowej przez przedsiębiorców i w konsekwencji przywrócenie równowagi pomiędzy stronami umowy. Stosowanie do przepisów Dyrektywy 93/13, owo przywrócenie równowagi następuje poprzez uznanie (stosownie do woli konsumenta) danego postanowienia umowy za niewiążące. Pamiętać przy tym należy, że zgodnie z ugruntowaną linią orzeczniczą TSUE, w przypadku w którym w umowie znajduje się nieuczciwy warunek, *umowa ta powinna (...) co do zasady dalej istnieć bez jakiejkolwiek zmiany innej niż ta wynikająca ze zniesienia wspomnianego warunku, w zakresie, w jakim zgodnie z przepisami prawa krajowego możliwe jest takie dalsze istnienie umowy*⁵. Tym samym ewentualne unieważnienie umowy stanowiące konsekwencję uznania jej postanowienia lub postanowień za abuzywnie, należy traktować jedynie jako jeden ze sposobów przywracania wspomnianej równowagi pomiędzy stronami danej umowy.

Reasumując, gdyby zaakceptować tezę o zasadności żądań Powoda w omawianym zakresie, wówczas nie ponosiłby on żadnego ryzyka związanego ze stosowaniem w Umowie klauzul niedozwolonych, gdyż nawet w przypadku unieważnienia danej umowy otrzymałby *wynagrodzenie za okres od jej zawarcia do unieważnienia. Jest to nie tylko niezgodne z polskim prawem, ale również sprzeczne z ratio legis Dyrektywy 93/13 i spójnym w tym zakresie orzecznictwem TSUE, co do sankcji wynikających ze stosowania klauzul abuzywnych*. Takie działanie stanowiłoby również w ocenie Prezesa Urzędu nadużycie przez banki prawa.

Stanowisko Prezesa Urzędu w omawianym wyżej zakresie znajduje potwierdzenie w orzecznictwie sądów powszechnych. Warto w tym miejscu przywołać fragment uzasadnienia wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku⁶, który oceniając wyrok sądu pierwszej instancji stwierdził, że:

„(...) Sąd Okręgowy dokonał oceny drugiego roszczenia powoda o zapłatę przez pozwanych tzw. wynagrodzenia za korzystanie z uzyskanego bez podstawy prawnej kapitału. Zdaniem

⁴ Wyrok TSUE z dnia 21 grudnia 2016 r., w sprawach połączonych pod sygn. C-154/15, C-307/15 i C-308/15, pkt 66.

⁵ Zob. wyrok TSUE w sprawie C-19/20 Bank BPH, pkt 66 oraz przywołane w nim orzecznictwo.

⁶ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 20 lutego 2020 r., I ACa 635/19.

Sądu Apelacyjnego zawarta w tym zakresie argumentacja Sądu I instancji jest przekonująca odnośnie do tego, że kwota ta w istocie stanowi odpowiednik odsetek kapitałowych obliczonych według stawki WIBOR (...), natomiast powodowi przysługiwałyby w tym względzie jedynie na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c. odsetki za opóźnienie od daty braku zwrotu świadczenia nienależnego w terminie wyznaczonym przez powoda. Uwzględnienie stanowiska powoda doprowadziłoby w istocie do sui generis „reaktywacji” nieważnej umowy kredytowej stron w zakresie oprocentowania, co pozostawałoby w sprzeczności z koniecznością zaniechania stosowania nieuczciwego warunku, który skutkował taką sankcją oraz zapobieżenia uzyskania przez kredytodawcę z tego tytułu korzyści. Trafnie Sąd I instancji w tym zakresie nawiązał do wykładni art. 6 Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U.U.E.L z 1993 r. Nr 95, str. 29 z późn. zm.) dokonaną przez Trybunał Sprawiedliwości UE z dnia 14 czerwca 2012 r. w sprawie (...) przeciwko J. C., sygn. C - 618/10 oraz w wyroku z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawach połączonych, sygn. C- 154/15, C - 307/15 i C - 308/15. Wreszcie nie sposób w tym zakresie pominąć stanowiska, że brak jest podstaw do tego, by kredytobiorca w ramach rozliczenia nieważnej umowy na podstawie przepisów o nienależnym świadczeniu „płacił za korzystanie z pieniędzy”. Roszczenie restytucyjne nie jest „czystym” zobowiązaniem pieniężnym i odsetki nie wchodzi tu w grę.”

III. Podsumowanie

W ocenie Prezesa Urzędu, brak jest jakiegokolwiek podstaw prawnych dla formułowanego przez Powoda roszczenia o zapłatę kosztu poniesionego w związku z bezumownym korzystaniem przez Pozwaną z udostępnionego im kapitału (tzw. wynagrodzenia za korzystanie z kredytu).

Załączniki:

- kopia wniosku o wydanie istotnego poglądu w sprawie,
- w oryginale dokument przekazania sprawy,
- 2 odpisy stanowiska Prezesa UOKiK dla stron wraz z załącznikami.